

bányatárnákat, melyek ott máig is láthatók, ő kezdte ásítani. Állítólag aranyat keresett ott. Nyári időben sokat tartózkodott a Büdös környékén, hol magának lakást is építtetett. Barátait gazdag lakomákkal látta vendégül.

Nuridzsán Gergely mészáros. Hatalmas termetével és bikahangjával imponált. A régi Deák-pártnak volt kitarító kortese és zászlótartója. Ezen alul lefitymált minden beavatkozást. Az ellenzékéről tudomást sem vett. Mikor a zászlóval kezében a menet élén Eljen-t intonált, megrezegték az ablakok. A csíkszentkirályi rezesbandával egész napon át fúvatta a krakoviankát a választási téren. A banda már-már kifulladt, de egy percet sem engedett nekik. A nótából a banda csak egynéhány taktust tudván, akkori publicisták kiszámították, hogy a nótát reggel 8-tól estig egyszuszra éppen 12.000-szer futták el az ő ellenőrzése alatt. A választási elnök közel volt az ájuláshoz, s a szomszédok mind eltávoztak hazulról. Az egyenként szavazni menő választókat illő távolságból úgy ellenőrizte, hogy az ellenzék alig néhány választója mert a választási helyiség ajtaja felé közelíteni, mert Nuridzsán bácsi minden választó szándékát ismerte. A Deák-párttól elhódítani nem lehetett.

A magánéletben jámbor, becsületes ember volt, de annál kurucabb a politikában.

(Következő számunkban folytatjuk)

* * *

Boloz Antoniewicz János

Az örmények - Galícia

4. rész

A Kuty-ban lakó örmények majdnem kivétel nélkül kereskedők és iparosok is egyúttal. Afféle középelyet igyekeznek elfoglalni a házi- és a nagyipar között, s a saját gyártmányaiknak összevásárlói, elárusítói és külföldre szállítói is egyszersemind. Korunknak mindent különleges ágakra tagoló áramlata ez irányzatnak egyáltalában nem kedvez, és így nem csoda, hogy Kutyban kivált 1887 óta, a romániai határzár miatt a baromkereskedést teljesen abba kellett hagyniok, mind jobban pang az üzlet. Söhajtva emlegetik szegények a negyvenes és ötvenes éveket, vagy amint ők mondják, - a faggyúgyertya régi jó idejét.

Akkoriban a Kuty-beliek kecskéiket és juhaikat a keleti Kárpátok bérelt legelőin tartották nyáron át, a tulajdonképeni kuty-i „évad” pedig ősszel kezdődött. A nagy számmal leölt állatok egy része füstölthús alakjában, mint, kozina” (adsumis) került forgalomba, amelynek finom falatai azonban csak jó gyomrok és ép fogak számára valók voltak, a nagyobb részt ellenben faggyú-gyártásra használták föl. Miután az állatok fejét és lábait levágták és a zsigereiket kiszedték, tucatszámra óriási katlanokba dobálták és ott forró vízben kifőzték, a főlészálló faggyúdarabokat aztán lefőlözvén, meghatározott súlyú darabokba, úgynevezett „kövek”-be gyúrták. Erre következett a „magyarországi expedíció” nagy napja, mely elé örege-ífa örömmel vegyes aggodalommal nézett. A faggyú-darabokat apró hucul lovacskákra málházták. Az örmények ugyan szenvedélyes lovasok, de csak amennyire az üzletük kívánja, amit igen jól jellemez e közmondás: „*Lóháton az örmény Istenről is megfeledkezik, de mihelyt leszállt, rá sem gondol a lovára.*”

Elképzelhetjük, mennyi kéztördelés és milyen keserves könnyhullatások mellett történt a hátas és a teherhordó állatok főlészárszámozása és megterhelése, meg a málhák becsomagolása, micsoda jajveszékélés és siránkozás a búcsúzásnál, - hiszen különben nem volnának keletiek az örmények. Egy kis „*bastang*”, vagyis ajándék, amit ilyenkor az útra kelők a hátrahagyottaknak, még gyermekek is a szüléiknek adni szoktak, rendesen enyhítette némileg a búcsúzás fájalmát, annál is inkább, mivel ezt csak a haza viendő jóval nagyobb „*bastang*” foglalójának tekintették.

Végre általános ujjongás, kiabálás, kendők és kalapok lobogtatása közben megindult a karaván a „*mad-sár jergir*” (Magyarország) felé. - Ez különben már csak kiseded mása volt a hajdani nagy karavánoknak, melyek a Fekete-tenger felé indultak a világlátott és hadi dolgokban is jártas karaván-basa vezetése alatt, aki jól ismerte az utat egészen az anyaországig, Etschmiadinig, most már csak az volt lehető, hogy valamely magyarországi, mondjuk, szatmári vagy máramarosszigeti nagykereskedőt „fonjon be” a kuty-i szállító.

Annyi bizonyos, hogy végtelen ügyességgel és óvatossággal tudtak dolgukban eljárni, mindig szem előtt tartván nemzeti közmondásukat, hogy „*nem üt az ember ököllel az ár hegyére*”, vagy „*ha idegen városba mégy, és azt látod, hogy ott fordítva viselik a kalapot, te is úgy tégy.*”

Kuty-ba visszatérve, a kiviteli és „utazó kereskedő” változatosság kedvéért megint iparossá, még pedig többnyire tabakossá (tabakár) lett. Az örmény közmondás ugyan szörnyen sajnálja, hogy „egy birkáról

csak egy bőrt lehet lenyúzni", de azért az évenként bevásárlott mintegy 30.000 birka még mindig elég bőrt adott, hogy 24 tabakos és szattyángyárat munkával lásson el. Hosszú téli estéken aztán a haza vitt magyar bor mellett olvasgatták a szerzett százásokat, hozzájuk álmodván - a milliókat. Most már ezt a kisipart is elnyelte a gyárszerű nagyipar, és a 24 tímár-műhelyből ma már csak egy van meg, és az is zsidó kézben.

(Megjelent: *Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben. Galiczia, Budapest, 1898.*
/Szerk. megjegyzés: eredeti írásmóddal/

* * *

A Fővárosi Örmény Klub 2005. május 19-i műsora

Program

I. rész:

a Budavári Örmény Önkormányzat két képzőművészeti kiadványa

Benedek Katalin: Művészek és alkotások I. kötet;

Dávid Attila Emlékalbum

Bemutatja: Troján Tünde színháztörténész-rádióriporter

Közreműködik: Dávid Áron

II. rész:

Híres ember = nagy ember?

Zenés csevegés színházi emberekről

Bende Miklós színházi rendező előadása

Közreműködik: Bacsó Zoltán

Helyszín: Magyarok Háza,

Budapest, V. Semmelweis u. 1-3.

A klubdelutánt a Budavári Örmény Önkormányzat rendezi

* * *

Keresztes Gyula

A marosvásárhelyi örményekről

Rövid történeti áttekintéssel kezdem ismertetőmet.

Az örmények Armeniából szétszóródás révén a XIV. században Krímián át Lengyelországban (1330), onnan Moldovában telepedtek le. Tovább üldöztetve 1669-ben az erdélyi havasokba kerültek, és I. Apafi Mihály fejedelem (1632-1690) engedélyével 1672-ben Gyergyószentmiklóson, Ditróban, Csíkszépvízen, Felfaluban, Bátoson telepedtek le. A XVI. és XVII. századi harci események és járványok pusztítása során Erdély népességének száma csökkent, s az örmények itteni letelepedése minden szempontból előnyös volt, egységbe tömörülve Erdélyben városokat is alapítottak (Szamosújvár, Erzsébetváros).

További szétszóródásuk folyamán Marosvásárhelyen is sok örmény család lelte meg békés lakhelyét. Az itt letelepedett örmények létszáma nem ismeretes, arra a helyi plébánia adhatna feleletet nyilvántartása alapján, mint egyháztagokról. A közeli örmény-lakta helyekről ide érkezők száma nagy volt, s a leszármazottaké is figyelemre méltó. Több, mint száz marosvásárhelyi népes örmény családot sikerült név szerint összeírni. A sokat szenvedett s hontalanná vált nép új hazát talált Erdélyben.

Az Erdélyben letelepedett örmények - őseik hitét megőrizve - a római katolikus vallást gyakorolták és gyakorolják, a római katolikus püspökség fennhatósága alá kerültek. 1848-ban az országgyűlés honosította az örményeket, az ország egyenrangú polgáraivá tette. Vallásukat, családnevüket megtartották, sok név magyaros hangzásúvá vált. Vegyes házasságok révén, az évek során a hasonlóvá válás folytán elmagyarosodtak, de örmény eredetüket nem tagadták meg. Több generáción át a leszármazottakon öröklődött a jellemző faji vonás: kerek arc, szép fekete szem, dús fekete szemöldök és haj.

Ma már az örmény nyelvet kevesen beszélnek. A több, mint háromszáz év alatt a letelepedett örmények belenőttek a magyar kultúrkörbe. Időszaki lapjuk, az Armenia szerkesztősége Szamosújváron működik. A szövetség célja: felkutatni a szórványban élő kis- és nagylétszámú örményeket és egységbe tömöríteni valamennyiüket. Szoros kapcsolatot tartanak a Magyarországon működő Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel.